

SISZÁN TÚL

ELŐIRÁZTÁSI ÁRAK

Előfizetési árak
Hónapról-hónapra 10 kor.
Félévre 48 kor.
Évesre 100 kor.
Külföldre postán szállítva
Hónapról-hónapra 12 kor.
Félévre 60 kor.
Évesre 110 kor.
Egyes szám ára 8 fillér.

Politikai
napilap

Minden nap, a hét minden napján, kivétel nélkül, megjelenik.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Béza-u. 8.
A szerkesztőség kéziratok visszajuttatására vagy megőrzésére nem vállal felelősséget.

Előfizetők és hirdetések a Hódoltság területére intézendők.

XII. évfolyam 209. szám. Nagyvárad Csütörtök, 1916 szept. 14.

Az orosz tömegtámadások összeomlának

Keleti harcér. Budapest, szeptember 13. (Hivatalos.) Románia elleni harc vonal. Helyzet változatlan.

Károly főherceg lovassági tábornok hadseregharcvonal. Az oroszoknak a kárpáti harc vonalunk ellen Smotrec (Zabietől délnyugatra) és Aranyos Beszterce között intézett egységes tömegtámadása a védők vitéz ellenállása folytán az ellenség igen súlyos vesztesége mellett összeomlott.

Kelet Galiciában nem volt esemény.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregharcvonal. Mérsékelt tüzési és aknavető tüzelésen kívül semmi különös esemény.

Tüzérségi harc az Isonzónál.

Olasz harcér. Budapest, szeptember 13. (Hivatalos.) Az Isonzó-harc vonalon az ellenséges tüzérségi tűz tart. Az Etsch és Asbach völgy között meglehetősen nyugalom állt be.

Délkeleti harcér. Budapest, szeptember 13. (Hivatalos.) A Vojusánál időnként élénk csatározások.

A valencei hadikikötőt bombáztuk.

— Események a tengeren. —

A 12 ről 13-ra virradó éjjel egy tengeri repülőrajunk számos bombát dobott a Cervignanoi vasuti telepekre és katonai építményekre. Két nagyobb tüzvészt és egyik katonai építményben heves robbanást idéztek elő és a vasuti telepeken számos telitalálatot értek el.

Egy másik tengeri repülőgépink ugyanez éjjel megtámadta a valencei hadikikötőt. A legnehezebb bombák telitalálatát figyeltük meg az arzerálban, a gáztartályok melletti dokkokban, az alberonei erődben és a ghioggiai hajógyárban, Ghioggiában több helyen tűz támadt. Mindkét tengeri repülőrajunk a leghevesebb lövés dacára sértetlenül tért vissza.

A tengerészeti vezérkar főnöke. (Min. eln. sajtóosztály.)

Francia miniszterek Péterváron.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Az „Aftenpost” jelelenti Krisztianiból: Bryan francia miniszterelnök a hadügyminiszterrel és számos tiszttel 11-én ideérkezett. Utjukat Haparandán keresztül folytatták Pétervár felé, ahol haditanácsot fognak tartani.

EMIR arcmosó

a legökéletesebb készítmény izzadó, fényes, zsíros, atkás

(mitesseres) arcra! Értéktelen utánzatoktól óvakodjunk!

Naponta többször, ha arcunkat „EMIR”-rel bedörzsöljük, az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés, lehellet-finomságu hamuval lenne bevonva. Egy üveg ára: 1 korona 50 fillér.

Kapható: **Németh Pál** gyógyszerész **Arany Kereszt** gyógyszerésztárában Szent László-tér. Városháza mellett. Csanda Endre „Rákóczi” gyógytárban, Csillag gyógykert Szacsavay-utca, a Vadász drogériában és Farkas István Apolló drogériájában.

A Somme-harc hevessége még tart.

Berlin, szept. 13. A nagyfőhadiszámlás jelenté:

Nyugati harcér.

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy harc vonala. A Sommetől északra a harc újból fellángolt. Combres és a Somme között csapatok nehéz harcot vívtak. A franciák benyomultak Bouchavesnesbe. A tüzérségi harcok a folyó mindkét oldalán nagy hevességgel tovább folynak.

A német trónörökös harc vonala. A Maastól jobbra a Thiaumont szakasz és a Souville szakaszon megújultunk francia támadásokat.

Erdélyben németek is harcolnak az oláhokkal.

Keleti harcér.

Lipót bajor herceg vezértábornagy harc vonala. A helyzet változatlan. A Dretten torkolatától északra és Karbulovkánál és Jesablódtól északnyugatra visszautasítottunk kisebb orosz előretöréseket.

Károly főherceg lovassági tábornok harc vonala. A Kárpátokban Smotrec-től (Zabietől északnyugatra) az Aranyos-Beszterceig terjedő harc vonalon az oroszok egységes tömegtámadást indítottak.

Conta tábornok parancsnokága alatt álló vitéz csapataink mindenütt visszaverték őket és igen súlyos veszteségeket okoztak nekik.

Erdélyben a nagyszeheni szakaszon és Hátszegiől délkeletre német csapatok érintkezésbe jutottak a románokkal.

Balkáni harcér.

A Dobruzsában a hadműveletek tervszerűen folynak le. A mesedóniai harc vonalon különös jelentőségű esemény nincs.

Ludendorff, első főszállásmeister.

Andrássy külpolitikánkról.

A képviselőház ülése.

Budapest, szept. 13.

A képviselőház ülését *Beöthy Pál* nyitotta meg.

Az adójavaslatok elfogadása után *Andrássy* és *Apponyi* delegációs indítványának tárgyalása következett.

Andrássy Gyula szólalt fel először. Hevesen támadja *Burián* külügyminisztert s azzal vádolja, hogy nem őszinte és a hadi helyzetet illetőleg nincs kellőleg tájékoztatva. Abszurdum, hogy első állásban levő férfi nem ismeri a hadihelyzetet. Tisza tévedett, mikor a mult ülésein megdicsérelte a baklövészeket elkövető diplomatákat. Őva inti a tulajdonosait, nehogy örüljön Magyarország domináló helyzetének a monarchiában. Az ellenzék örülne, ha Magyarország az öt megillető helyen állana, ha vezető szerephez jutna a monarchiában, de azon az uton, amelyet az erő, a képesség és a gazdaság biztosít, nem pedig úgy, hogy Ausztriában meg van bízva a parlament és az alkotmányosság. Végül kéri indítványa elfogadását.

Tisza az osztrák alkotmányos életéről.

Andrássy után *Tisza István* gróf miniszterelnök szólalt fel: Hogy a bizalmiférfiak mit beszéltek a külügyminiszterrel, ez egyéni természetű, tehát magam részéről csak annyit említek fel, hogy amikor én a vezetőférfiakkal a külügyi dolgokról beszéltem, ezt abban a hiszemben tettem, hogy nem fogok azzal visszaélni és tettem a király egyenes beleegyezésével és a külügyminiszter óhajára.

A legnagyobb nyomatékkal hangsúlyozza, hogy Magyarországon nem lehet komoly tényező, aki ne kívánja, hogy az osztrák alkotmányos élet a lehető legvirulóbb, legerőteljesebb legyen. Senki sem óhajtja jobban a lelkek harmóniáját, az érdekközösség felismerését Ausztria-Magyarország között, mint a szülő. Sajnálatozra tényleg vannak bizonyos hangulatrontó momentumok. Legfontosabb az élmezőny kérdésé.

Aból a tényből, hogy Magyarországon rossz termések voltak, önként következik, hogy kevesebbet adhatunk az osztrákoknak, mint amennyit adni akartunk. Ez a hangulat rontására szolgáltatott okot odaát. Tévhit, hogy akár a magyar kormány, akár a magyar parlament részes abban, hogy az osztrák parlamenti élet zsákutóba került. Eddigi osztrák gyakorlat szerint az előző évi delegáció összehívható volt, de csak következő évre. (Zaj az ellenzéken.)

Tisza (ingerülten.) Már megint zavar-nak! (Kitérő zaj.)

Tisza: Tessék ilyen körülmények között beszélni. Hosszabb okfejtést csak úgy lehet előadni, hogyha teljes nyugalomban meghallgatják.

Nagyon óhajtánám, hogy Ausztria megválassza delegátusait, de nem avatkozhatom bele Ausztria belügyeibe, azért nem vagyok abban a helyzetben, hogy *Andrássy* indítványával egyetérthessek.

Tisza védi külpolitikánkat.

Ami a külpolitikai kérdéseket illeti, látjuk, hogy még legegyszerűbb, legkorrektebb kijelentések is úgy bent az országban, mint az ellenséges külföldön a legképtelenebb félremagyarázásokra adnak alkalmat. Saj-

nálom, hogy az ellenzéken szükségesnek tartják mélyreható vitát indítani a külpolitikai kérdésekről. Ha sikerül a nemzetben meggyökeresíteni azt az aggodalmat, hogy külpolitikánk a veszélyes botlások egész sorozatát elkövette, természetes, hogy ez olyan hangulatot terem, mely lényeges akadály a háború további sikeres folytatásának.

Visszapillantást vet ezután *Tisza* Olaszországgal való tárgyalásainkra. Elmondja a szerb háború kiörésekor: Olaszország feltevéleit esetleges kompenzáció végett melyet mi elfogadtunk. Mikor *Saigiuliant* halálával *Sonnino* lett a külügyminiszter, már más elveket vall Kompenzációs területül már csak olyan területet óhajt elfogadni, mely a Monarchia birtokában van, tehát ez a monarchia területosonkítására előzött. *Bereh* told hangsúlyozza, hogy a monarchia megősonkítása árán nem lehet meggyezni, de sehol sem látható, hogy be akarnak csapni Olaszországot. Második szerb offenzívánk előtt *Sonnino* sürgetősre végre tettünk március 19-én területi ajánlatot. Nem áll tehát, hogy amikor katonai helyzetünk rosszabodott, akkor tettünk engedményeket. Május 10-ikén a gorlicsi diadal után újabb engedményt tettünk, de akkor megtudtuk, hogy *Sonnino* a tárgyalások eredményét nem közölte sem a királlyal sem a kormányal.

Sonnino kezdettől fogva háborút akart. Nem szabad tehát bennünket úgy feltüntetni, mintha mi csak a rémület hatása alatt tettünk volna engedményt Olaszországnak.

Visszatérve a román kérdésre, *hiszi*, hogy az erdélyiek szenvedése mihamarabb megszűnik. Külügyi képviselőtünk hiven teljesítette kötelességét és csak a kormány felelős. Tudtuk, hogy a románok nincsenek felkészülve; nem hittük, hogy megtámad, de a következmények meg fogják mutatni, ki vesztett ezzel többet, mi, avagy Románia?

Nem áll, hogy nem szereztünk barátokat. Itt van Bulgária! (Eljenzés.)

Sajnálom, hogy Románia letért hagyományos útjáról, de azt hiszem, hogy bőségesen kárpótolt érte Bulgária. (Taps a jobb oldalon.)

Apponyi kifejtéi indítványát.

Apponyi Albert gróf indokolja meg ezután indítványát.

— Min hogy nincs garanciánk — mondotta — arról, hogy még ha el is követünk mindent, a delegációt egybehívják, kérdése, hogy Ausztriában sikerül-e fog-e, ennél fogva saját indítványa csak logikai következménye annak: ha *Andrássy* indítványa nem volna keresztülvihető, vagyis szükséges, hogy akkor legyen egy felelős közeg: a külügyminiszter, aki itt megjelenjék.

Magyarország alkotmányos joga nem lehet függő idegen államok alkotmányától. Mindenki tudja, hogy hibák történtek. Lepellegetéssel ma nem megyünk semmire, csak ha a hibákat egyesült erővel reparálni akarjuk. Az összhangot, az erők egyesítését nem szabad zavarni bármily presszió folytán olyan kérdések tárgyalásával, mint a ki-egyezés, mert azt a látszatot kelti fel, hogy a nemzet védtelen állapotát akarjuk kihasználni.

A hadvezetés hibái.

Attér azután a harctéri helyzet taglalására. A lucki katasztrófa előidézéséhez nagyban hozzájárult a helyi parancsnoksa-

gok elégtelen volta, főként pedig, hogy személyes tekinteteknek feláldozták a magasabb érdekeket. A hibát a főherceg követte el, ezt nyíltan kimondom, mert túl vagyok a kompletentirozáson. Ezen dolgok idézték elő a súlyos helyzetet, amelyet ma is érzünk. Ezek után lehetetlennek tartom, hogy a legfelsőbb hadvezetésben ne történjenek olyan változások, amelyek új bizalmat öntenek a katonaságba és a közvéleménybe. Az emberanyaggal is esinjén kell bánni.

Apponyi kérte, hogy dőltán folytat-hassa beszédét. Az elnök hozzájárult.

Az ellenzék percekig tapsolta *Apponyit*.

Apponyi folytatja beszédét.

Dőltán 4 órakor *Szász Károly* elnökletével folytatták az ülést. *Apponyi Albert* folytatja félbeszakított beszédét: Korántsem akarta állítani a hadvezetés hibáiról mondott szavaival, hogy nincsenek tehetőségek hadvezéréink, de az volna kívánatos, hogy ezek kerüljenek az őket megillető helyre. A legfelsőbb hadvezetés terén már megindult a változási folyamat, de szükséges, hogy a változásról a nyilvánosság is tudomást szerezzen.

Szól a felmentésekről, kívánja, hogy a jogosulatlan felmentések vessenek véget. (Felkiáltások: Bankokban, haditermésnél.)

Apponyi attér a külügyi helyzetre és *Burián*nak Budapesti Hírlapban megjelent nyilatkozatával foglalkozik, ahol a külügyminiszter panaszkodik, hogy meghallgatása nélkül kritizálják. Eppen ennek kellene meggyőznie a miniszterelnököt arról, hogy mennyire szükséges a külügyminiszternek a törvényhozás előtt való megjelenése.

Ezután beszélt az olasz és román hadüzenetről.

Rakovszky a külügyminisztert ostorozza.

Apponyi után következett *Rakovszky István*, aki fejtegeti, hogy *Tisza* nem vállalhat felelősséget a külügyminiszterért. Különös, hogy a külügyminiszter hírlapi uton tett aleget a felelősségnek. A külügyminiszternek a bizalmiférfiak előtt tett kijelentései nem felelnek meg a valóságnak. Részletesen elmondja, hogy folyt le a beszélgetés a megbízottak és *Burián* között. *Burián* kijelentette, nincs abban a helyzetben, hogy a katonai helyzetre vonatkozó felvilágosításokat adhasson, mert őt magát sem tájékoztatja a hadvezetés, hanem igyekszik mellékutakon, bizalmas módon információkat szerezni. (Mozgás a baloldalon.)

Megjegyezte még, hogy annak idején *Bismarck* is volt ilyen nehéz helyzetben.

Ilyen külügyi helyzet mellett — folytatja *Rakovszky* — hasztalan várjuk a nemzet, kockára tessük a legértékesebb hadi sikereket.

Ne kéjelegjünk a hibákban.

Tisza miniszterelnök válaszolja, hogy nem akar érdemlegesen felelni, majd viszatér azokra amiket *Apponyi* mondott. Most csak *Rakovszky*nak válaszolja, hogy a külügyminiszterrel majd megkapja a feleletet. Nem hallgathatja el azonban megütözését azon, hogy ama bizalmi szerepet, melyet a külügyminiszter előzőkenységéből élvezett, így akarja kihasználni, így akar vele visszaélni. Ezt annál jobban sajnálja, mert ő — *Tisza* — előző könnyelmű volt és *Rakovszky*t a külügyminiszterelőtt bizalmi szerepre ajánlotta. Sohasem volt barátja a

Régi olcsó árban kaphatók:
Leibchenek, haskötők, csi-
pöszorítók, mellfűzők csak
menekülteknek kedvezmény

ROSENZWEIG RÓZA
Midergyárában Szalárdi-u. 9.

palástolásnak, a magyar nemzetet elég érte- nek tartja arra, hogy az elkövetett hibákról tudomást szerezzen, de nem tartja az ország érdekében valónak, hogy a felmerült hi- bákban valósággal kéjelegjenek. (Csak összehasonlítani kell Rakovszky és Apponyi beszédét, azonnal látjuk, hogy Rakovszky temperamentumával mennyire nem illik bi- zalmi társai közé. (Taps jobbról, zaj a bal- oldalon.)

Rakovszky feleli: Az legkisebb köny- nyelműsége Tiszának, hogy őt a bizalmi állásra ajánlotta. (Felkiáltások: Erdély!) Hogy a bizalmiállással visszaélt volna, kö- zönséges ráfogás. Apponyi és Andrássy a- tanuk, hogy Burián kijelentette, hogy semmit sem mondhat nekik, tehát nem is élhetett vele vissza. Ami a kut mérgezést illeti, ki- jelenté, hogy nem tűri, hogy a külügy- miniszter a rovásukra valótlanságokat ál- litson és azok a kut mérgezők, akik hazudnak.

Az elnök a vitát megszakítja, holnap folytatják.

A salgótarjáni nemzeti zászló.

Hét óraker áttérnek az interpellációkra. Urmánczy Nándor elmondja, hogy a lembergi harmincadik gyalogezred póttésze- nek tisztikara Salgótarjában március tizen- ötödikén az ipartestület házáról, ahol lako- mást adtak, levétette a nemzeti lobogót, ápr- ilis tizenegyedikén pedig ugyancsak levétette a lobogót az ezred karmestere. Kiváncsi, mikor fognak kitüntetését kapni, mert a fel- jelentés az ipartestület részéről megtörtént. Felolvassa az „Armeé Zeitung“ Kossuth- gyalázó cikkét; elmondja, hogy van egy „Adjusztiung Komission“, mely teljesen egyforma ruhába akarja bujtatni az osztrák és magyar ezredeket és magyar elemekkel egészíti ki a közös ezredeket. A hadügy- miniszter rendelkezik a honvédség felett! A magyarok, Magyarország veresztésege felül mulja az Ausztriát. Az orosz offenzívának kellett jönni, hogy az osztrákoktól elvegyék a hadvezetést.

Interpellációjában kérdi, hajlandó e a miniszterelnök a honvédséget a közös had- sereg magyar részével egyesíteni és a külön magyar hadsereget megteremteni?

Tisza István miniszterelnök válaszában kifejti, hogy a salgótarjáni zászlóesetet most hallja először. Ha igaznak bizonyul, előre is elítéli a tiszték eljárását. A ruházatra nézve egyszerűen ez a megjegyzése, hogy a cífrá- zatot elhagyták, azonban a magyar ezrede- ket megkülönböztetik a többtől.

Ami a veresztéseget illeti, konstatálja, hogy az eddigi adatok alapján az osztrákok veresztésege nagyobbnak látszik a miénk- nél. (Felkiáltások: Nem veresztésege, csak vesztesége!)

Tisza: Tévedés, nem eltüntekről, fog- lyokról, hanem sebesültekről és elesettekről van szó. Magam is azt hiszem, hogy ennek oka a hiányos adat s valószínűen csak ez- után dolgozzák fel az adatokat, kétségtelen, azonban, hogy Ausztria csapatainak tetemes része époly veresztésegegel harcolt, mint a miénk. Egyébként Urmánczy indítványát nem teszi magáévá.

A többség a választ tudomásul vette.

Bosnyák Géza a petrolsumhiány miatt interpellált.

Harkányi miniszter megnyugtató választ adott.

Az ülés vége 9 óraker.

Követeink elhagyták Athént.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Athénből jelentik: A magyar-osztrák, német, bolgár és török követek elhagyták Athént a követségeik személyzetével együtt. Egy óre Flori- ndban szállottak meg, ahol még Zaimisz gondoskodott bizton- ságukról.

Oláh—orosz flottaakció.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Retterdamból je- lentik a Morning Postnak: Csaknem az egész Fekete tengeri orosz flotta befutott Konstanzába a közös oláh—orosz flottaakció meg- kezdésére a bolgár partok ellen.

Pogrom Moldavában.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Stokholmból jelen- tik: A legtöbb moldavai városban rémes pogromokat rendeztek a na- cionálisták. Különösen Galacban, Braillában és Izmailában öltött rémes jelleget a pogrom.

A bolgárok harca az oláhok és oroszok ellen.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósi- tónktól.) Szófiából jelentik: A bolgár fővá- ros a több hónapi külső csend után jelleg- zetes háborus arculatot öltött magára. Ez valóságos szent háboru. A gépkocsi- szá- zai száguldanak végig a városban. Egyik győzelmű híre a másikat követi. A macedo- niai frontról szászámra érkeznek a had- ügyminiszteriumba északbulgáriai szárna- zásu katonák és tiszték távirati kérései, hogy a románok ellen küldjék őket. Az újabb korosztálybeli tiszték legutóbbi kivá- logatásánál valamennyien az északi frontra kérték beosztásukat. Radoslavovhoz száz- számra érkeznek naponta üdvözlő táviratok,

valamint, hogy minden bulgár el van szánva erejének végső megfeszítéséig fog küzdeni a szövetséges fegyverek győzelméért.

Mértékadó helyen sajnálkozást keltett és minden intézkedés megtörtént, hogy az ellenséget Magyarország határain össze- morzsolják.

Zürichből jelentik: Amikor a bolgárok először kerültek szembe az oroszokkal, az oroszok zenekara rázendített a „Sumi Maria“ bolgár himnuszra. Az oroszok ezt kiabálták a bolgárok felé: „Testvéreitek vagyunk!“ A bolgárok azonban valósággal Keresztölgázolták az oroszokon.

Német repülők Konstancában és Rigában.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Berlinből jelen- tik: A Wolff-ügynökség jelenti: Szeptember 11-én repülőgépeink Kons- tancában megtámadták az orosz tengeri haderőket. Egy sorhajón, bu- várhajón s néhány rombolón találatot figyeltünk meg.

12-én a rigai öbölben több repülőrajunk megtámadta az ellen- séges tengeri haderőket. Egy ellenséges romboló elsüllyedt.

Repülőink a heves üldözés ellenére sértetlenül visszatértek.

A német kancellár hazatérése.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósítónktól.) Berlinből jelentik: A kancellár visszatért a főhadiszállásról.

Nő az oláh foglyok száma.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósi- tónktól.) Szófiából jelentik: Az oláh fog- lyok száma újabb háromezerral emelkedett. Hatalmas élelmiszerkészleteket is zsákmá- nyoltak a bolgárok, többek között 400] wag- gon gabonát.

Párisban vitatják az athéni eseményeket.

Budapest, szeptember 13. (Saját tudósi- tónktól.) Genfből a Journal jelenti, hogy Párisban egész váratlanul összeült a legfel- söbb védelmi tanács az athéni események megbeszélésére. Joffrét és Castelnaut a fő- hadiszállásról Párisba hívták.

Markovits és Weinberger cég őszi újdonságai

megérkeztek

és pedig: Szövetek, selymek, barchetek, flanellek, blousok, pongyolák, kész női és férfi fehérneműek, valamint ernyők. — Különös figyelmet érdemel a nagy választéku női őszifelöltő és köpenyraktár, mely a legszolidabb olcsó árban lesz kiárusítva. Costümruhák saját műhelyünkben közismert jó és divatos kivitelben készülnek. Intézeti gyermekfehérneműek, harisnyák, kötények.

Telefon 11-09

Egy új világ megteremtése.

Prohászka Ottokár körlevele.

Prohászka Ottokár megyéspüspök, a Szociális Missziótársulat Szeretet-Szövetségének tagjaihoz körlevelet intézett, melyben felhívja őket egy új, boldog világ megteremtésére. Körlevelében a többi között ezeket mondja Prohászka püspök:

Új, jobb világ után vágyódnak s azt megteremténi, vagy legalább is közelebb hozni kívánjuk s ezzel a vágygyal és munkakészséggel állunk bele egész óvré terjedő napszemünkbe. Ez a vágy s készség az mi reggeli imádságunk s az a friss, fűdő lehellet, mely a lelket az ilyen reggeli ablaknyitáskor megesapja, az Isten ébresztő, segítő s buzdító kegyelme. Pihentünk már eleget — most álljunk bele munkánkba; sok a dolgunk, de megsegít az Ur!

S az ablaknyitáskor a szem is megtekinthet világossággal: épúgy az új munkánkba való belépéskor megtelik az öntudat a nagy célok, az eszmék, minket vezérlő és serkentő elvek sugárzatával. „Istenem — sóhajtok — mi mindent kell tennünk! Mennyi s mily nagy feladat vár ránk! Mily távol esünk nagy gondolatainktól s mily kezdetleges a mű, az alkotás, melyet eddig végeztünk!” A célok a szociális alakulás s fejlődés céljai — az eszmények, a rend, az igazság, a szervezethez való áldásai, a jövő történelem boldogabb állapotai — ezek a célok s eszmények úgy tűnnek fel ilyenkor ismét lelkünkben, mint a nap, mikor fölkel s kibontja a ködök homályából a látóhatár vonalait s felgördíti a helyekről az új fűgönyvet s ámulva-ámulva látjuk, hogy mily magaslathoz kell emelkednünk s mily hegyeket kell megmászunk; nézünk, nézünk s látjuk, hogy mily alacsonyágban, mily örvényekben kanyarog a szociális életünk s társadalmi és munkásfejlődésünk útja! Ugyanakkor azonban ez eszmék s célok napvilága vonz és huz minket maga felé s siettetni láptainkat, nyugtalansággal tölt el annyira, hogy ki nem vonhatjuk magunkat sem a felelősség, sem a kötelesség tudata alól s így azután tennünk, mennünk s küzdenünk kell. Kell s akarjuk is azt!

Boldog emberek, kiknek álmotag, ténfergő télettségét átszakítja a nagy eszményeknek s céloknak éles meglátása. Boldog emberek, kik a szenvedő s elmaradt világ szemléleténél nem mondják azt, hogy ez az Isten akarata s nem meredülnek meg szívós passzivitásban; hanem akik ellenkezőleg azt mondják: ezt a nyomorúságot nem akarja az Isten, hanem azért adott nekünk ézet, belátást, szívet és testvéri érzést, hogy a jobb világot megteremtjük!

Boldog emberek, kiket szeretet lelkesít és hevit s kiknek lelki világában folytonos emelkedések váltakoznak, az istenség lüktetései! Ab, az ilyen lelkiélet erő, élet s menyország, melyet az ember magában hord, de úgy hord, hogy azt maga körül is a könnyező, küzdő valóságban kialakítani akarja.

Mennyivel boldogabb s emberhez méltóbb lelkiélet ez, mint azoknak lelkiállapota, kik nyugodnak ugyan, de nem bíznak — kik szenvednek ugyan, de nem hevülnek s még

rosszat b azoké, kik érzéketlenül, álmotagul ténfergnek vagy gondatlanul lopják a napot. Az ilyenek egy ceflagtalan szomorú éjszakában járnak — álmosak ugyan, de nem tudnak aludni, — ébran vannak ugyan, de folyton ásitának; az élet sivársága s üressége ásit bennük s belőlük. Ez a csend tele van szemrehányással s ebben az ürességben hemzseg a rossz vagy neveletlen lelkiismeret féregvilága!

Az elévedt Dantét is, mikor a nap országára felé fordult poklokban ét, három szimbólum lelkesítette: Beatrix, az átszellemült szépség, vagyis az ideál; Lucia, a szirakuzai szent vértanu, az erő és küzdelem jelképe s a boldogságos Szűz Mária, a tökéletes szépség, a rend és béke boldog megismerésítője. Hát a mi Beatrixunk az a mi elvünknek s céljainknak tiszta meglátása, az a meggyőződés, hogy aki Krisztusnak hívja, az már a jóságunk s a szociális igazságnak munkása s az ilyenek kötelessége az élet s a társadalom kegyellenségeinek letörésén dolgozni! A mi Luciának az a nehézségekkel szembeálló bátorság s a küzdelmekben — melyek sokszor félreírésből s bizonyos jó embereknek maradiságából valók — érvényesülő erő és kegyelem! Nos és a mi Máriának az a lelkiismeret korrektsége és békéje, melyet abból a tudatból merítünk, hogy az embereket szeretjük s abból a boldogító érzetből, hogy kötelességet teljesítünk.

Az ily lelkekben Beatrix, Lucia, Mária érzülete él s amely erőt merítenek a tudatból, oly erőben lesz részük egymáshoz való testvériségükből, s összetartozásukból is.

Ily lélek vezessen, hevítsen, és erősítsen minket!

A város újabb felterjesztése.

A tej és zsirhiány megszüntetése; — a ruházati és lábbeli cikkek és a tűzifa maximális ára.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának mai közgyűlése elé kerül Miskolc város felirata a közönségnek életszükségleti cikkekkel való ellátása tárgyában.

Miskolc város felirata részben olyan dolgokra is kiterjed, amelyekben Nagyvárad városa már előbb feliratot küldött a kormányhoz.

A városi tanács éppen ezért azt javasolja, hogy csak részben pártolja Nagyvárad városa Miskolc város feliratát s feliratában a következőket kérje a kormánytól:

1. a városi lakosságnak tejjel való ellátása érdekében a tejgazdaságok részére erőtakaromány biztosítását s ennek ellenében a tejgazdaságoknak arra való kötelezését, hogy a termelt tejet a megállapítandó maximális áron közfogyasztásra bocsássák s e célból valamely városba vagy ipartelepre szállítsák;

2. a zsirhiány megszüntetése céljából a városi szociális bizottság feladatának támogatását és a magánüzemeltetőkkel szemben előnyös elbánásban való részesítését;

3. az egyenlő elbánás elve és a háborus konjunktúrák ki egyenlítése érdekében a ru-

házzati és lábbeli cikkek legmagasabb árának s nyerstermékek árával arányosan való megállapítását, továbbá egy polgári ruházati szervezet létesítését;

4. a tűzifa legmagasabb árának — az egyes országrészek fekvése szerint indokolt eltéréssel való megállapítását és a termelőknek illetve viszont elárúsítóknak büntetőjogi szankcióval arra való szorítását, hogy a köztisztviselőkkel kötött szerződéseket teljesítsék, természetesen szabad utat engedve az utólagos magánjogi pereknek.

Hlatky Endre-utca.

Zöldfa-utca helyett.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága tudvalevőleg elhatározta, hogy Nagyvárad város volt főispánjának: Hlatky Endrének emlékére méltóképen megörökíti.

A többek között a határozat szerint a város egyik terét vagy utcáját Hlatky Endréről nevezi el.

A szabályrendelet szerint az utcák elnevezése a városi tanács hatáskörébe tartozik.

Azóta huzódott a dolog s a polgármester a törvényhatóság vezetőfőfival érintkezésbe lépett, hogy melyik utcát nevezzék el szeretett volt főispánunkról. Ugyanis az volt a cél, hogy Nagyvárad egyik szebb utcája viselje annak nevét, ainek emlékére hálás kegyelettel őrizi a város minden polgára.

A városi tanács tegnap délelőtti tartott ülésében foglalkozott a kérdéssel s elhatározta, hogy a város egyik legforgalmasabb utcáját: Zöldfa-utcát nevezi el „Hlatky Endre-utcá nak.”

A tanács ezen határozatát mielőbb végrehajtják s rövid idő múlva a mostani Zöldfa-utca felirás helyett felkerüljenek az utca-sarkokra és a kapuk fölé az új táblák Hlatky Endre utca felirattal.

A só.

A legbecesebb ajándék.

Kevés volt a só, nemcsak az attikai, hanem a konyhasó is. De már érkezik a hír Máramaroszigetről, hogy megindultak a sóval telt vagonok, és nemsokára megtelik Spitzer Sámuel és Fia, és Spitzer és Kohn mostanáig üres boltja a kellemes fehér sóval.

Hja, nagyon becses most ez a fűszer. Szép asszonyok nagyon keresik a barátságát sóval kereskedő nagykereskedők ifjabb családtagjainak. Nem a katonatiszt, ó nem ez az asszonyok ideálja, hanem a fűszerkereskedő, vagy fia, vagy rokona, ainek van sava, bors, cukra és más ennivalója. Ismerkedési alkalmakat keresnek s bájos mosolyokat röpitének a kereskedők felé.

A gavallér ma nem ékszer vesz imádoztjának. Nem butont és nem karkötőt, hanem sót. Friss, fehér hamvas sót. S a gavallér megszerezve a kívánt drágaságot (ami cukor is lehet, pláne süvegben) virágok közé helyezetteti egy kosárkába s elküldi az imádoztjának. A virág kirepül a földre, de a só, a drága fűszer be a spájzba s hálás, forró köszönő levél a jutalma. Mert három dolog a fontos, miut Hamlet mondja:

— A só, só, só.

Egyre jönnek a menekültek.

Isekutz Győző képviselő Nagyváradon.

A menekültek hosszú kocsisorra most is folytonosan átvonul Nagyvárad utcáin, a városháza körül naponként valóságos sátor tábor tartózkodik, várakoznak a részükre kiosztandó pillanatnyi segélyekre.

Tegnap a szekerek sorában érdekes és illusziós vendég érkezett Nagyváradra, Isekutz Győző, Erzsébetváros képviselője jött meg választókerületéből két kocsival. 12 nap óta tartott az útja egészen Nagyváradig. Sikertől elhajtatnia Erzsébetvárosról 160 darab marháját is, amelyeket itt Nagyváradon szándékozik értékesíteni. Isekutz Győző egy pár napig Nagyváradon tartózkodik.

Tegnap Nagyküküllő vármegyéből, a medgyesi járásból Eczel község előljáróságától távirat jött a segélyezési bizottsághoz, hogy az 1882. évbeli születésű Gyirkis Miklós és az 1866. évbeli születésű Fülöp András nevű molnárokat, akik dr. Werner evangélikus lelkész csoportjában rövidesen Nagyváradra érkeznek, nyílt rendelettel köldjék vissza Eczelre, mert az őrlésnél szükség van rájuk.

Központi iroda:

Csütörtök délelőtt Schvarecz Izidor, dr. Raibovszky Péter, Nosz Gusztáv.
Délután dr. Ágoston Péter, Hogedüs Arpád, Szűcs Izsó.
Péntek délelőtt Ernay Gilbert, Olti Mózes, Sebestyén Dezső.
Délután Biró Márk, Schuszték Adolf, Gerő Lajos.

Vasutnál:

Csütörtök: Reggel 7-10. Weiszberger Lajos, Ritoók István, Tátray Sándor. 10-1. Labanc György, Vadász Zoltán, dr. Straub Ferenc. Délután 1-4. Dr. Gedeon Alejos, Bertram Brunó, Champier István. 4-7. Dr. Szepes Lóránt, Báthory Ferenc, Vámos Elemér. Este 7-10. Molnár Imre, Pásztor Ferenc Réder Ferenc. 10-1. Koresmáros László, Sebestyén Dezső, Patrás János.

Péntek: Reggel 7-10. Lédig Miklós, Weiszberger Lajos Laeb Bertalan. 10-1. Nosz Gusztáv, Fehér Dezső, Zboray Gyula. 1-4. Szűcs Izsó, Gábel Jakab, dr. Papp Károly, dr. Thury Kálmán. 4-7. Marton Manó, Báthory Ferenc, Leitner László, dr. Olasz Béla. Este 7-10. Gerencsér József, Winkler Szidor, Szvetlik István, Dévald László. 10-1. Kovács Kálmán, Mátéh István, Balogh Károly.

A polgármesteri hivatalhoz a mai napig az erdélyi menekültek javára a következő adományok érkeztek be: Gaszner Károly 25, Bienenstook Alfréd gyűjtésében Eiselo Antal 10, Bienenstook Alfréd 2, Gevhard Elza, Gyárfás Misi, Weisz Malvin, Glück Henrik, Hejnal Tusi, Mezey Gizella, Kiss Ilonka, Harstein Marci, Debreczeni Gyula, Müller Gyula, Csáky Szara, Verőcey Dusi, Czobor Fani 2-2, Simonyi Lipót 4, összesen 42 korona, Schwartz Vilmos 20, Lajos-asztaltársaság 100, Andrányi Károly és fiai cég 500, Urak Mária kongregációja 132, Fülöp István 20, Haot Frigyes 20, Deutsch K. I. cég 200, dr. Weiszberger Lipót 10, Weisz Mihályné (Lankás) 30, Lakatos Sándorné 30, Papp Imre 10, Horváth Sándor 2, Csepregy Erzsike 50, dr. Lestyán Endre plébános 20, Nagyvárad piaci árusok iparos egyesületének gyűjtése 170 K 80 fill., özv.

Csák Aladárné 10, Klein Jakab marhakereskedő 20, Márkus Jakab 20, Lukács Ödöné 20, Wallner Károly fakereskedő (Bihardicszeg) 20, Halász Gyula plébános 40, Kövesy Albert 10, Köblös Ferenc 30, Balázs János (szolga) 10, özv. Medvigy Mihályné 10, Római katolikus hívek (Ujpalota) 80, Mezőbikácsi fogyasztási szövetkezet 20, Fekete Antal 10, N. N. 10, Laczkó Péter 1, B. Székó Pál 1, Tóth Erzsébet és Tóth Lajos 20, Weisz János szakaszvezető 40, Bors község adománya 35, Paptamási egyház gyűjtésében Major Gyula ref. lelkész 2, Paptamási ref. egyház 10, Paptamási Hitelszövetkezet 20, Paptamási fogy. szövetkezet 30, Olvaszhatatlan 1, ifj. Kaszaryi Imre 5, örag Kaszaryi Imre 2, Szűcs Zsuzsanna 2, Szűcs Imre 2, Szűcs Bálintné 1, Tarkó János 1, Széles Viktor 2, Nagy Benjámin — 50, Weisz Sámuel 1, Elek Gáspárné — 80, Szekeres József — 80, K. Nagy István 2, Imre Bálint — 80, Dóczy Sándorné — 60, K. Szabó Imre — 20, Deák Róza — 40, Irtalek Károly 10 korona. Összesen 94 korona 10 fillér, Márkus Bernátné 30, Wittner Vilmosné 20, Balogh Klára Pusztá Pankóta 6, Embarger Antal Bályok 12, Teaba M. György Felsőpályeni g. keleti lelkész 10, Felsőpályén és vidéke fogyasztási és értékesítő szövetkezet 100, Korbu Vazul 2 Koszte Mihály üzletvezető 10, Csucs Sándor földész 4, Párta Tivadar lelkész 5, Grünfeld Simon Mezőtelegd 2, I. Weisz Mór és Fia 30, Máyer Sándor Felsőopa 10, Markovits Kálmán 50, Lukács Géza tábornok 20, Wertheimstein Árnka Csételekről 50, Grócz Béla nagyprépost 200, Zsuhva József 5, Kolliner Miksa 20, Váli József szikvizgyára 30, Heilinger József 30, Mellán István 20, Straub Ferenc 10, Horváth István 5, Vadász Zoltán 5, N. V. 2, Erdély István Belényes 50, özv. Hegyesi Mártonné 10, Hegyesi Anna 5, özv. Reihenbergné 5, Ritterné Szombatsay 10, Szankovics József 30, Tóth Imre táblabíró 10, Tócs János 12, Kolliner D. és Fia cég alkalmazottjai 35, Bányai Támuel és neje (Kardos) 20, Dévay Zsigmond dr. és neje 20, Nagy Karolin 5,

Az erdélyi menekültek számára újabb adakoztak: Markovics Mór Budapest 50, Gyűjtőbizottság (Gyémánt) 350, Kolliner D. és fia 300, Mokus Sándor 80, Szilágyi Antal tanító Mezőbikácsi gyűjtése 110, Szombati asztaltársaság 40, Magyar Általános Hitel Bank nagyváradai tisztviselői 750, Gyűjtőbizottság (Pásztor) 500, dr. Medvigy István 20, a molki apátságának 1000 koronás adománya Biharvármegye főispánjához utaltatott át (1000).

A nagyváradai áldozatkészség szobrára Antal Sándorné gyűjtésén 77, dr. Edelmann Menyhértné gyűjtésén 5, Egy népfelkelő főhadnagy 10, Inats Illóné gyűjtésén a másodszor 8, Sályok Istvánné 10, Schönberger Aroné gyűjtésén 146, Ártánd község gyűjtése 1270, Orthodox Izraelita hitközségnél a templomi adományokból befolyt összeg 53244, dr. Stokker Józsefné gyűjtése 10, Kármann Józsefné gyűjtésén 991, Csaróháza község előljáróságának gyűjtése 40, Tótsi körjegyzőség gyűjtése 7885, Körösfeketéti község előljáróságának gyűjtésén 920, Cseke körjegyzőségének gyűjtése 3580, dr. Dévay Zsigmond és neje Kismarja 15 korona.

Rimler Károly s. k.,
polgármester.

Az erdélyi menekülteket segélyező bizottság Gyűjtő bizottsága elnökéhez, Pásztor Ferenc vezérigazgatóhoz a tegnapi nap folyamán folytatódólag a következő adományok érkeztek: Felsődy Károly 30, Krámer Áron 30, dr. Fried János 20, báró Willburg Silvia Szekelli Józsefné 20, Jungreis Ignác és fia, Antal 20, dr. Ille Andor és neje 20, dr. Zigre Aurél 20, id. dr. Zigre Miklós 20, ifj. dr. Zigre Miklós 20, Molnár János 20, Vajna János 20, Boros Péter 10, Pirovich József 10, Jelinek Ferencné 10, Aranyi Al-

bert 10, B. D. (Budapest) 10, Simonyi Miksa 5, Gross Henrik 5, dr. P. 5, N. N. 2, K. E. 2, X. Y. 2 korona. Az újabb gyűjtések körül nagy buzgalmat fejtett ki dr. Zigre Miklós ügyvéd.

Az endrődi plebánia-templom új orgonája.

Régen vágytak az endrődiek egy új, modern orgona után, mert a régi, elavult szerkezetével már nem felelt meg a mai egyházzenei igényeknek.

Azért az endrődi hívek népszerű és az egyházi zenéért rajongó lelképásztora, Zelinka János apátplebános az Egyházmegyei Hatóság engedélye folytán elhatározta, hogy a régi orgonát újjá építteti. Az újjáépítést a kitűnő hírű Augsztler József és Fia cégre bízta, mely cég már annyi kitűnő és modern műalkotást épített szerte az országban. A jeles cég az újjáépítést lelkiismeretesen végezte, úgy, hogy az új orgona a modern technika minden vívmányával van felszerelve.

A pneumatikus csőrendszer, mely szerint az orgona épült és a mely nélkül ma modern orgona el sem képzelhető, pompásan működik és a sipok azonnal megszólalnak.

Természetesen a pneumatika új játékasztalt kívánt, mely két mavuál billentyűzetével, esinos külsejével, ügyes beosztásával és könnyű kezelhetősége miatt minden igényt kielégít.

Az orgonát Sugár Viktor orgona-művész, a Nemzeti Zeneke kiváló orgonatanára tervezte, aki e tekintetben elsőrendű szaktekintély. Az orgona intonációja a templom arányaihoz mért, a teljes műnek az ereje fenyegető. Pedig a nyelvváltozatok, melyekkel hatalmas, orchestrai hatást lehet elérni, még nincsenek beállítva, csak a hely van előkészítve, hogy bármikor behelyezhető legyenek. A pompásan sikerült redőny szerkezettel, mely zajtalanul működik, a legcsodálatosabb hanghatások érhetőek el. A generalescendó (herger) is precízen működik; ezzel a leghalkabb pianissimo-tól a leghatalmasabb fortissimo-ig lehet játszani.

Az egyes változatok jellegzetes hangszíne, különösen az új változatoknál, igen szép. A principálok erőteljesek és áthatók, a fuvoalváltozatok lágyak és gyengédek. A vox coelestis aetherikus vibrálása a fülnek végtelenül kellemes. A salicionál olyan, mint egy lágy hegedű hangja. Komoly színezetű a Capricorno.

Az orgonaátvételnél, mint szakértő, az egyházi hatóság felkérésére Resch Mihály székesegyházi karaggy volt jelen, aki a bizottsággal együtt az orgonát tüzetesen átvizsgálta.

A bizottság Augsztler József és fia orgonaépítő cégnek a legteljesebb elismerését nyilváníttja, mert szelíd és lelkiismeretes munkát végzett.

Az orgona már egy év óta használatban van, átvétele folyó hó 6-án volt.

Az endrődi becsületos magyar katolikus nép lelje sokáig örömet az új orgonában és midőn égi hangjai mellett szívből énekel, érezze át a zoltár értelmét: „Cantate Domino canticum novum.”

R. M.

Vaskrajcár.

Még a vashuszfilléresek se igen szoktuk meg, s már bejelentik a vaskétfilléresekét, amelyeknek gyártására készülnek Körmezőn.

Valamit kell tenni az aprópénzhiány ellen, mert a két koronás négy darabra tépése öt fillér kárral jár, ennyit von le az Osztrák Magyar Bank attól, aki az ilyen szándékosan széttépett janesi bankót beváltja.

Az aprópénzhiány nem kellemetlenség, hanem veszedelm, s visszaélések alkalmat. Ma már árulják az aprópénzt, tíz korona áru 10 filléresért 60-80 fillér jutalékot követelnek az élelmések. De a vaskrajcár nem szerencsés ötlet.

Nemcsak azért mert még nincs, s félünk, hogy az állami redukált üzem mellett sokáig nem is lesz, hanem azért, hogy ha lesz, baj lesz vele. A vashuszfilléresek se váltak be, gyorsan kopnak, rozsdásodnak, fölismerhetetlenekké válnak és sok alkalmas adnak a visszaélésre.

Hát még a vaskrajcár! Alig lehet majd megkülönböztetni tőlük a vashuszfilléresekét. Megint egy német ötlet, ami nem szerencsés, mint ahogy nálunk mindig a nem szerencsés ötleteket kapják fel.

Jobb lenne, ha az állam, mint a Tiszántúl már megírta, papiraprópénzt bocsátana ki, mint 48-ban. Ezt gyorsabban lehetne gyártani s nem dugdosná el senki.

A pénzelrejtésnek is volna segítsége: rendelettel mondanák ki, hogy bizonyos időponton túl a nikkelt és ezüst elveszti értékét. Bizonyos, hogy előguulvának a forgalomból kivessék s a forgalmat megbénító kispénzek.

Zsigmondy Anna Bécsben.

A Theater an der Wien igazgatója, Karczag Vilmos meghívta Zsigmondy Annát, a legkiválóbb magyar művésznök egyikét, hogy a „Császárnő” címszerepében lépjen fel a bécsi közönség előtt. A művésznő a meghívást elfogadta s a jövő héten vendégszerepel a császárvárosban.

Mielőtt elmenne a Dunaparti osztrák metropolisba, meg kell írniuk Karczag Vilmos egykori kollegának címére, hogy Zsigmondy Anna is Dobroczenben fejlesztette ki gyönyörű képességeit, ugyanott, ahol Kopácsy Juliska ritka szép hangjával és kitűnő művészetével mutatkozott be a nagy-magyar város közönségének.

Mindkettő Nagyváradon át jutottak Bécsbe, hírtük a város méltó közönsége látta el azzal a félmjelzéssel, amelyet a magyar művészek teljes értékűnek ismer el. Zsigmondy Anna művészetét most borult teljes pompájába, játékművészetét a színpadon való kiválóságnak legmagasabb formája, olyan nyelven beszél és érintkezik közönségével, amelyet mindenki megért: páholyok esztétái és karzatok naiv népei. Ismerősökök egymással és szeretik egymást. Ez a nyelv értékes és becses, hatásképesség tekintetében a legmagasabb potenciájú erő.

Gracióz, finom és életteli minden szerepében, stílusa a legkülömb, a legnagyobb a ma élők között s Nagyváradnak az a büszkesége, hogy itt fejlődött fel egész

szépségében ez a művészet, amely szerencsésje a színháznak, öröme, kedvtelése a közönségnek, s boldogsága lehet magamagának.

A bécsi vendégszereplés azt jelenti, hogy a mi izlésünk, megbecsülésünk nem lokális primadonnakultusz, hanem egészen érthető és természetes.

Juccs a nyári időszámításnak.

Október elsején éjjel 1 órakor a kísértetek újból körüljárják a temetőt, mert akkor 12-re igazítjuk vissza az órákat. Szegények ezen az éjszakán kétszer teljesítenek órszolgálatot, bizonyára fizetésemelést is kérnek a városától.

Szerencsére ehhez az időszámításhoz sose lesz többet szerencsénk, mert nagyon beleuntak a játékbá a németek, akik kezdtek. Tulajdonképp egy német kezdte, egy professzor, aki már háboru előtt több évvel zörgötte eziránt a kolompot.

Tudós kongresszusokon nevettek rajta, de ő német szívóssággal tovább kötött az ötletén s addig járt a német a kormánykörök nyakára, míg azok beugrottak az ötletnek, főképp a takarékosági principium alapján. Princip, ez hatott! Utólag találtak hozzá mindenféle álokat: a nap kibaszása, természetes életmódhoz való visszatérés és sok ilyen maszlagot, amin kap a filiszter két kézzel.

A német sajtó most megezavartatta a népet s ez ellene döntött. Nem kell senkinek. A szülők panaszkodnak, hogy korán kell kelni a gyerekeknek, pedagógusok, ipari munkások ellene vannak, a mezőgazdasági körök szerint pedig ilyen elméleti időszámítást a gazdálkodás nem fogadhat el.

Megbukott tehát a nyári időszámítás. Mi nem láttuk kárát, de — a villamos világítással dolgozó vállalatokat kivéve — hasznát se vette észre senki.

..HIREK..

* **Mihályi Viktor balázsfalvi érsek érkezése.** Betegh Miklós dr kormánybiztos tegnap közölte Cziffra Kálmán dr főispánnal és Rada Demeter dr püspökkel, hogy Mihályi Viktor dr balázsfalvi érsek és a g. kath. káptalan éjjel 11 óra körül érkezik Nagyváradra, miután utazásának akadályait elhárították. Fogadtására tehát a kellő előkészületeket a nagyváradai g. kath. püspökség megteheti.

Mihályi Viktor dr érsek venata csak késő éjjel fél 1 óra után robogott be a pályaudvarra. Az érsek mintegy kétszázad magával jött. Az állomásonál Rada Demeter dr püspök fogadta kíséretével, ahonnan az érsek udvári papságával a gör. katolikus aulába, a papaövendékek pedig a szemináriumba mentek.

* **Frigyes főherceg és neje a menekültekért.** Frigyes főherceg és neje, Izabella főhercegnő az erdélyi menekültek javára 40 ezer koronát adományozott.

* **Kongregációi élet.** Az Urinők Mária-kongregációja ma délután 5 órakor tartja rendszeres összejövetelét a szokott helyen.

* **Katonai kitüntetések.** A hivatalos lap közli, hogy a király Schramke János 70. gy. e. belső főhadnagyot a legfelsőbb dícséret elismerésben újlag másodszor tüntette ki; újlag lett kitéve Karg Dező 70. gy. e. belső tart. hadnagy. Legfelsőbb dícséret elismerésben részesült Marosánovic János 70. gy. e. belső tart. hadnagy.

* **Telegdy József nagybeteg.** Telegdy József országgyűlési képviselő beteg fekszik Budapesten Zoltán utcai lakásán. Állapota súlyos.

* **Szeptycki metropolita meghalt.** Berlinből táviratozza tudósítónk: Lengyel lapok jelentése szerint a tiszvi Oroszországra hurokolt Szeptycki András gróf lembergi görög katolikus metropolita meghalt.

* **Előléptetések a népfelkelésnél.** A hivatalos lap közli, hogy a honvédelmi miniszter rendeletével népfelkelő zászlóskák kinevezettek a következő hadapródok: Bodnár János és dr Kálmán József a 37. pótzászlóaljnál a 3. népfelkelés nyilvántartásában, továbbá Braun Vilmos és Vértés Sándor a 37. gy. e. nélfelkelés parancsnokság nyilvántartásában. Népfelkelő hadapródokká nevezettek ki a következő hadapródjelöltek: Kőnczey Sándor és Huszár István a 37. gy. e. nélfelkelés parancsnokság nyilvántartásában és Riedl Adolf a 37. pótzászlóaljnál a 4. népfelkelés parancsnokság nyilvántartásában.

* **A garasos hid.** Ezelőtt két hónappal megjelentek hatósági emberek az alsó garasos, másként a nemzeti-hidnál és elzárták. Előkészületeket tettek arra, hogy cölöpöket vernek le a hid biztonsága érdekében, vagy pallójavítást skartak eszközölni, azt nem lehetett megállapítani. Azóta áll a zárlat s olvasóink egyremásra panaszkodnak, hogy Ujváros és Olasz alsórésze közt a közlekedés szünetel. Akinek sürgős dolga van, kerülhet fel a Szent László-hidra vagy a III. vashidra. Ha városi mérnöki hivatalnok az illető, ez sétálhat, van rá ideje, de a dolgozó, iparos, munkás embernek ez a kerülés drága. Szeretnénk egy szép cikket olvasni e kérdésről a város főmérnökétől, hogy ha nincs közlekedés, legalább a főmérnöknek alkalma legyen egy cikk írására.

* **Hősi halál Gremesperger Sándor** 101. gyalogszerepbeli egyéves önkéntes szeptember hó 4-én a Tatár szorosban srápnellgolyótól találva hősi halált halt. A hősi halált önkéntest az ütközet helyén temették el bajtársai. Az engesztelő szentmise áldozatot e hó 16-án d. e. 9 órakor mutatják be az elhunyt lelkiüdvéért a Szent László-templomban.

* **Az erdélyi gyermekek jövőtele elmaradt.** Megirtuk a közönség azon akcióját, amely a 600 erdélyi gyermek befogadása végett indult meg. Az előkészületek már teljesen végtelenek. Dr Sana Sándor a budapesti menhely igazgatója Nagyváradra érkezett, majd Ruffy Pál miniszteri tanácsos, az országos felügyelő, akik a helybeli gyermekmenhely igazgatójával, dr Edelmann Menyhérttel együtt sokat munkálkodtak a marosvásárhelyi 600 gyermek befogadására. A vármegye nagyon sok községe hazafias buzgalommal és nemeslelkűséggel, szinte egymással versenyezve jelentkeztek a gyermekek befogadására. Most, tegnap, váratlan távirat jött Kolozsvárról dr Betegh Miklós kormánybiztosától, hogy a marosvásárhelyi gyermekek jövőtele elmarad.

rad bizonytalan időre. Mindazonáltal a gyermekvédelem fenti apostolai kéri a közönséget, hogy hazafias áldozatkészségüket tartásuk fenn továbbra is, hogy mikor a gyermekek megjönnek, meleg otthonra találjanak.

Iskolai hirdetés. Az olaszii közs. leányiskolában miniszteri rendelet értelmében október másodikára halasztották a tanítási év megkezdését. Okt. 2-án reggel 8 órára az iskola minden tanulója saját felekezete templomába menjen, ahonnan Isten-tisztelet után tanítónői vezetés alatt az iskolahelyiségbe vonulnak a tanulók és megkezdik a rendszeres évi munkát. Mert munkát addig is kell végezniük. „Munka és imádság” legyen jelszavuk a megpróbáltatás ezen nehéz napjaiban. Gyűjtsenek jó időben szederlevelet, csalászarát és levelet, gyógynövényeket (ezerjófű, redőszirmo magja, ököfarkkóró virágja, barack és szilvamag) a küzdő hadsereg részére, támogassák szeretettel a menekülteket, mert erős lelke, jószívű, dolgozó kezű leányokra van most szükség a vérző hazának. Özv. Személy Kálmáné igazgató.

* Aki cigarettára vágyott. Tegnap a vasúti állomáson ismét garázdálkodott egy vasúti tolvaj, aki most nem a drága élelmi cikkekre vágyakozott, vagy valami csesebecsésre, hanem szűttel dohányáruval töltötte meg a zsebeit. Ugy látszik, hogy az illetőt nem elégitették ki a trafikosok azon kurtamondással, hogy „nincs!”. Ha nincs, majd lesz, mondotta a bájos ismeretlen és elment oda, ahol van, a vasúti kocsiakat megdözsálni. Tanulmányúja sikerrel járt, amennyiben zsebeit megrakta 1240 darab „Nilus” és 6170 „Duna” cigarettával és 14 kilogramm „Dráma” dohányval. A rendőrség keresi a tettest.

Iskolai értesítés. Az Ór-utcai községi elemi fiú, Ór-utcai elemi leány és Csillagvárosi községi vegyes iskolában a tanítás f. hó 18-án (hétfő) megkezdődik, míg a többi (Ritók utcai fiú, Széles utcai elemi fiú, Tisza Kálmán téri elemi leány, Sánc-utcai elemi fiú és leány, velencei elemi fiú és leányiskola) iskolákban a tanítás a további intézkedésig — miről a szülők a lapok utján értesítettek — a polgári iskolákban pedig október 2-ig szünetel.

Az Ór-utcai elemi fiúiskola I., II. és III-ik osztálya a délutáni órákra a Körös-utcai római kath elemi fiúiskola tantermeiben, a IV-ik osztály délelőtt, az V., VI-ik osztály délután a Teleky utca 36. szám alatt levő Ref. kör. helyiségében, az Ór-utcai elemi leányiskola összes osztályai pedig egyelőre az újvárosi községi polgári leányiskola helyiségében (Teleky utca 13.) a délelőtti és délutáni órákra nyert ideiglenes elhelyezést. Nagyvárad, 1916. szeptember 13. Réz Mihály felügyelő igazgató.

* Szőlősgazdák borfogyasztási adója. Az 1892. évi XV. t. c. 6 § a szerint nyílt községekben azok a szőlősgazdák, kik szeszese italok kímérésével vagy kímértékben való elárulásával nem foglalkoznak, abban a kedvezményben részesülnek, hogy saját termésű boraikból a házi szükségletre szánt bormennyiség után állami italadó fejében az 1893. év előtt fennálló fogyasztási adónak megfelelő részt fizeti, vagyis Nagyváradon mint I. sz. osztályú községben bor után hektoliterenkint kímestári adóban 6 K 70 fillér, városi adóban 4 koronát, összesen 10 kor 70 fillért, bormust és szőlősefre után 5 kor 04 fillért. A most hivatott törvény végrehajtása tárgyában kiadott 1892. évi 51015. sz. pénzügyminiszteri utasítás XXVI. § a értelmében felhívom mindazon szőlőbirtokosokat, kik az előbb említett kedvezményre igényt tartanak, miszerint legkésőbb a szűrt megkezdéséig a házi szükségletre

szánt bormennyiség feltüntetésével ebbeli igényüket a városi fogyasztási adóhivatalnál annnyival is inkább jelentésk be, mivel a későbbi bejelentésük tekintetbe vehetők nem lesznek. Nagyvárad, 1916. évi szeptember hó 12. Juricskay Barna s. k. pénz és adóügyi tanácsos.

* Forolin a legjobb és legbiztosabb toilette szer kéz-, láb- és hónalj izzadás ellen. Hűsít! Szagtalanít. Ára 120. Kapható Farkas István „Apolló” drogeriájában Nagyvárad, Rákóczi-ut 7/B.

* Menekült mint házigondnok, illetve beraktározási vállalat vezetője azonnal alkalmazást nyerhet. Jelenkezhetni a „Fekete Sas és Zsófia” r. t. irodájában. (Sas passage 24. sz. lépcső I. e.)

* Vármegyei főügyészi hivatalba menekült ügyvéd hivatásszerű alkalmazást nyerhet. Ügyészek előnyben részesülnek.

* Erdélyből menekült csak nőmegtől tudó intelligens nő gyermekek mellé nevelőnek ajánlkozik. Esetleg kézimunka készitést vállal. Cim a kiadóhivatalban.

* Poloskairtó MOXIN biztos szer. Ára 1 korona 80 fillér. Kapható kizárólag Farkas István Apolló drogeriájában Rákóczy-ut 7/B.

* Legjobb gyártmányú kátrány fedéllemez kapható Schwarz és Uilmann vasnagykereskedésében Nagypiac-tér.

* Eczet készítéséhez alkalmas garantált vegytiszta **eczetsav** kapható Farkas István Apolló drogeriájában. Nagyvárad, Rákóczi-ut 7/B. Telefon 13-02.

* Kiadó Beöthy Ödön u. 7. sz. házban kétszobás udvari lakás aug. 1-től. Értelkezhetni a Polgári Takarékpénztár r. t.-nél, Nagyvárad.

* Gyönyörű rózsás arc a nő legsebb dísz. Az első ránc a szép asszony első igazi bánata. Adjunk tehát neki módot hogy eltüntethesse. Elég ha a megbecsülhetetlen Y-PO krém és szappant használja melytől a bőr visszanyeri ruganyosságát eltünteti a ráncokat, szeplőket, mitesereket, májfoltokat, pattanásokat és bőr vörösséget. Ára 2 K. Kapható: Farkas István „Apolló” drogeriájában Nagyvárad, Rákóczi-ut 7/B. Rimanóczy palota.

SZÍNHÁZ

Heti műsor:

Csütörtökön: Varázskeringő. (Kovács Mártha bemutatkozása)
Pénteken: Cigányprimás.
Szombaton: Császárné.
Vasárnap este: Mánás Miska.

Kovács Mártha bemutatkozása.

Kovács Máriát, a színhárat új koloratur énekesnőjét a legjobb hírek előzik meg és így bizonyára élénk érdeklődést fog kelteni a közönség körében a hirdás, hogy a fiatal énekesnő ma, csütörtökön a Varázskeringőben mutatkozik be.

A Cigányprimás. A színház játérendjének egyik már régebben népszerű operettje, a Cigányprimás kerül színpadra pénteken. A fő női szerepeket Sz. Zsigmondy Anna és Kovács Mártha éneklék, a címszerepet Sik Rezső játssza, míg a fiatal Ró Laci szerepe Békéfinék jutott.

A rózsagy. Ne gondoljunk rosszat, ennek a darabnak a címe furcsa. A darab kedves, mulatságos amerikai, amely egy estén keresztül jó kedvet szerez a nézőnek. Ezt a darabot szerezte meg Erdélyi Miklós színházgató, s a darab az „Egyszer volt” után kerül színpadra a színházban.

APOLLÓ
mozgó-
színház

Csütörtök.
Az utolsó boldogság
dráma 4 felv.

Előadások kezdete: Szombaton, vasárnap és ünnepnapon 8 órakor és hétköznapokon fél 7-kor.

NYILTÉR.

HETI ÁRJEGYZÉK.

Teás készlet aranyozással 6 személyre	6 kor.
Kávés készlet aranyozással 6 személyre	6 "
Feketekávés készlet tálcaival Roccoco 6 személyre	6 "
Mosdó készlet finom fayence	8 "
Ebédő készlet aranyozással 6 személyre	24 "
Függő lámpa csigás felszerelve	16 "
Befőttes készlet kristály üvegből 6 személyre	4 "
Gyümölcs készlet majolika 6 személyre	4 "
China ezüst czukortartó 6 személyre	5 "

KÉPKERETEZÉS

izlésesen elkészítve.

ABLAK ÜVEGEZÉS

pontosan előnyös árakban lesznek készítve.

KOMLÓS TESTVÉREK

azelőtt Heller Testvérek
Üveg, porcellán, lámpa áru és konyha felszerelési áruk nagykereskedése.

Nagyvárad, Zöldfa-utca 13. sz.

Telefonszám 372.

A szerkesztésért ideiglenesen felelős:
Dr. PAPP KÁROLY.

Biharszentandrás község előljáróságától.
61—1916.

Hirdetmény.

Biharszentandrás község tulajdonát képező koresma, bolt, mészárszék, üzlethelyiségek, valamint az ezekhez tartozó 2 szoba, konyha, kamara, padlás, pince, istálló, szin és kert 1917. évi január 1-től kezdődőleg 3 évi időtartamra Biharszentandrás községhez tanácsstermben 1916. évi szeptember 26-án délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános szóbeli árverésen bérbeadatik. Árverési feltételek a jegyzői irodában megtekinthetők.

Biharszentandrás, 1916. szept. 9.

Beményi Ferenc   Rojti Gergely
könyvjegyző.   bírós.

OLCSÓ SZÉN!

1 mm. alma mezői barnaszén házhoz szállítva 450 K. Legkisebb szállítható mennyiség 8 vagy 10 mm.

Megrendelhető

Menyhért Szénbánya
Városi irodájában, Kertész-u. 11. sz.
(Hajótér villamosmegálló mellett.)
!! Telefonszám: 10-85. !!

Az Erzsébetligeten lévő **4 új földszintes** házban két és három szobás lakások kiadók. (Püspöki rezidencia mellett.)

Értekezni lehet a 3. épületben lakó házmesternél, vagy Incze irodában Bémer-tér 3.

IZSÁK LIDIA
elsőrendű fűzőszalon

Nagyvárad,

Park-szálloda

Nagy Sándor-u. 1.

alotében.

Fűzőket a legelső divat szerint 2 óra alatt elkészítünk, kész fűzőkben egyenes tartók, melltartók és háskötőkben nagy választék. Fűzőket választás végett vidékre is küldünk, tisztításokat és javításokat pontosan elkészítünk. Szigligeti színház művésznőinek egyedüli szállítója.

:: Telefon: 11-53. ::

6.

Elsőrendű **jégszekrények** olcsó árban beszerezhetők

Andrényi Károly és Fiainál
Nagyvárad.

6 szám.

Valódi

aszfalt fedéllemez

és jó minőségű

kátránypapír

kapható

Andrényi Károly és Fiainál.

Általános Takarékpénztár
Részvénytársaság

Nagyvárad, Bémer-tér 2.

Befizetett részvénytőke:
1,000.000 korona.

Elfogad betéteket 5 százalékos kamatozásra a betét napjától számítva. — Leszámitol váltókat — Engedélyez előnyös feltételek mellett jelzálogkölcsonöket törlesztésekre. Előleget ad értékpapírokra

Gazdasági és Iparbank
Részvénytársaság

Nagyvárad, Szent László-tér 2. sz.

Alaptőke: 3,010.000 korona.
Tartalékalap: 600.000 kor.

Elfogad betéteket takarékpénztári könyvecskékre és folyószámlára. — Leszámitol váltókat. — Előleget nyújt értékpapírokra. Kölcsönöket ad telekkönyvezett ingatlanokra rövidebb és hosszabb időre. Valamint törlesztéses jelzálogkölcsonöket is engedélyez.

Bővebb felvilágosítást az intézet nyújt.

A MŰJÉG

napenkénti rendszeres szállítását megkezdtük, megrendeléseket köszönettel vesszünk, előfizetéseket elfogadunk és előzékeny, pontos kiszolgálásról gondoskodunk

Kiváló tisztelettel

Nagyvárad Sörgyár R. T.

Telefon 439.

NAGYVÁRAD VÁROS

VILLAMOS MŰVE

IRODA, RAKTÁR ÉS TELEP:

NAGYVÁRADON, VÁR-TÉR 1. SZÁM.

A telep telefonja 614.

A telep telefonja 614.

Talp, talphulladék, talp-pótlóanyag és bőrhulladék üzletem,

katonáskodásom miatt, lakásomon folytatom! Kérem t. vevőim továbbbizives pártfogását

STERN MIKLÓS

Nagyvárad, Péter-u. 1/A.

(Bejárat a Szaroveczky-utca felől, az inasotthon mellett.)

1 LITER VIZ FELFORRALÁSA CSAK 4 FILLÉRBE KERÜL.

Főszerelő telefonja 55.

Értesítjük a város t. közönségét, hogy a legújabb rendszerű

Villamos vasalók, fűzőedények, tea főzők,

megérkeztek és a legolcsóbb árban kaphatók.

Wolfram és egyéb izzólámpák a legolcsóbb árban telefon rendelésre díjmentesen házhoz szállítatnak. Elvállalunk villamos villágítási és erőátviteli berendezéseket. Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Csillárok, 1/2 wattos izzólámpapótlók 2000 gyertyafényig.

Villamos motorok nagy választékban kaphatók.

Költségvetéseket díjmentesen készítünk

1 ÓRAI VASALÁS CSAK 12 FILLÉRBE KERÜL.

Főszerelő telefonja 55.